Пише: Богдана Кољевић
уторак, 06 април 2010 20:48

(Поводом гостовања Жака Рансијера у Београду, 29.3.2010 – 30.3.2010.)

Ентузијазам и свест о важности да се мишљење једног од најизузетнијих савремених филозофа представи београдској публици заслужни су за два непоновљива догађаја: предавање Жака Рансијера на Народном универзитету “Божидар Аџија” на тему *Метода једнакости: политика и поетика*
, 29. марта 2010. и разговор Жака Рансијера са плесачицом Лизом Пенковом на тему *Еманциповани гледалац/еманциповни стваралац*
, одржано 30. марта 2010. у Југословенском драмском позоришту. За ове догађаје заслуге несумњиво припадају организаторима, Студентском културном центру Нови Сад и
Едицији Југославија
.

Еманциповани гледалац, штоје у исти мах и назив дела аутора (*Le Spectateur emancipe*, La Fabrique, 2008), представља у битном смислу сучељавање и облик дијалога са Пјером Бурдијеом. Рансијерова аргументација, живописно и убедљиво приказана кроз лик Жозефа Жакотоа, утемељена је на идеји о
једнакости интелигенција
као полазишту истраживања - а не циљу који треба достићи. Штавише, Рансијер указује да када би ту реч била о циљу, онда бисмо неминовно – и то у свим облицима живота, образовања, делања и стваралаштва – били суочени са „лошом бесконачношћу” тј. парадоксом да би „учитељ” увек за корак измицао „ученику”. Јер да би се јаз између „знања” и „незнања” смањио (деловање које Рансијер назива „педагошком логиком”), он се парадоксално мора увек изнова успостављати. Знање на тај начин није скуп сазнања, него позиција, или прецизније, „спрега заузетих позиција” која се увежбава бесконачном праксом „корака напред”. Овој логици „неједнакости интелигенција” Рансијер супроставља филозофију као „жанр без жанра”
[1]
и властиту аргументацију о пракси интелектуалне еманципације као потврди једанкости интелигенција: „Не постоје две врсте интелигенција међусобно раздвојених амбисом.”
[2]

Зато и назив другог, и најчувенијег, Рансијеровог дела, *Учитељ незналица,* указује на средишњу проблематику аутора, око које и из које се развија идеја о
поетици знања

, као идеја о „превођењу” знакова и упоређивању фигура. Еманципаторски потенцијал знања садржан је у његовој „поетици”, тј. у идеји да пролазимо кроз шуму ствари и знакова и да у том проласку нема провалије између “експерта” и незналице, ни раздаљине која се не би могла прећи ако се око тога потруди.

Када говоримо о позоришту, Рансијер сматра да парадокс гледаоца у том смислу лежи у чињеници да не постоји позориште без гледалаца, али и да гледалац, баш из тог разлога, није раздвојен од способности сазнања и могућности деловања. Кроз идеју да „позориште остаје једино место суочавања публике са самом собом као колективом” [3] Рансијер покушава да скрене пажњу на „позориште” као „репрезентативну” врсту заједнице супротстављену замци репрезентације и уобличену на начин самоприсуства.

Полазећи од Деборових разматрања о „друштву спектакла”, тј. од идеје о *спектаклу* као царству гледања, спољашњости у којој се човек одриче власти над собом, позориште као живи колектив за Рансијера представља контрапункт илузији мимезиса, односно украденој суштини у свету спектакла. У позоришту гледалац „ствара” властиту „поему” *и само док то чини он осећа и разуме*
, што на сличан начин важи за глумце, драматурге, редитеље, плесаче и перформере. „Оно што морамо да препознамо је знање на делу код незналице и активност код гледаоца. Сваки гледалац је већ по себи глумац у сопственој причи, а сваки глумац и сваки човек од акције истовремени је гледалац исте приче.”
[4]

Еманципована заједница за Рансијера појављује се као заједница бескрајних приповедача и преводилаца, приповедача као преводилаца и обратно, односно као само конституисање „сличности” и „заједничкости” у различитим сферама живота, уметности и људског делања. *Поетика знања* као израз *политике знања* - која је унутрашња ствар самог знања - осветљава поља знања, мишљења и осећања
с ону страну
методологије и епистемологије, као облика којима конституисање знања измиче.
[5]

Али, Рансијер подсећа да је у исти мах то и показатељ да није реч о ма каквој произвољности: поетика се супротставља и реторици “ј*ер не претпоставља произвођење неког учинка, него подразумева однос према истини.*
”
[6]
Поетика знања, дакле, нема везе са релативизмом него радије почива на специфичном

дискурсу о истини, знању и науци. Зато је у
Учитељу незналици
само „начело истинитости”, које лежи у срцу еманципације, код Рансијера представљено у најтешњој вези са идејом да „свака глупост потиче из порока”.
[7]
Штавише, Рансијерова поетика знања извире из саме
демократске субјективности
као „безтемељног темеља заједнице”, која и може бити само заједница једнаких.

Против „консензуалног либерализма” - против изједначавања демократије са људским правима, парламентарним режимом, правном државом и у крајњој инстанци “консензусом” – дело Жака Рансијера у многобројним аспектима показује унутрашњи потенцијал демократије као *par excellence* стваралачког чина, демократије која је као таква ствар и политике и филозофије и књижевности, ствар уметности и животне сродности између “поетичког” и “политичког”.

Рансијерова политика радикалне једнакости претпоставља раскид са перцепцијом шизофреног света, који би био поцепан између „чувара знања”, „стручњака” и „експерата” са једне, и заглупљене масе неуких и неспособних са друге стране – раскид са „законом доминације” у име човекове аутономије и еманципације, тј. у име заједничког учествовања у заједничком свету. Најзад, то је и мисао мноштва, потенцијалности и стварања, супротстављена сваком тоталитаризму.

„Права демократија је за мене управо та борба демократија, демократија која саму себе оспорава излажући се властитој граници. Зато је губитак властитог оспоравања за демократију пропаст.” [8]

Или, другим речима, „разум почиње тамо где завршавају дискурси усторјени с циљем да буду у праву.” [9]

Зато Рансијерова поема, као реч која позива на реч, оставља неизбрисив траг у мозаику савремене филозофије, политике, етике и уметности…

(Интегрална верзија овог текста биће објављена у часопису *Право и друштво*, бр.2, мај

2010).

---

[1] Рансијер, Ж. *Поетика знања*, Едиција Југославија, Београд, 2010 стр. 21.

[2] Рансијер, Ж. *Еманциповали гледалац*, Едиција Југославија, Београд, 2010. стр.15.

[3] *Еманциповани гледалац*, стр. 9.

[4] Ибид. 26.

[5] Рансијер, Ж. *Поетика знања*, стр.1.

[6] Ибид. стр. 2.

[7] Рансијер, Ж. *Учитељ незналица*, Мултимедијални институт, Загреб, 2010. стр. 73.

[8] Рансијер, Ж. *Поетика знања*, стр. 15.

[9] Рансијер, Ж. *Учитељ незналица*, стр. 91.